Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
Taina Nikula
21.6.2022

Ympäristövaliokunta
00102 EDUSKUNTA
YmV@eduskunta.fi

Asia: E 66/2022 vp Kestävistä tuotteista normi

Ympäristöministeriön lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

EU:n komissio julkisti 30.3. kestävän tuotepolitiikan aloitteen (Sustainable Products Initiative). Komission kestävistä tuotteista normi tiedonannossa (COM (2022) 140 final) esitellään komission tuotepolitiikan suuntaviivat sekä joukko aloitteita eli ns. kestävien tuotteiden paketti.

Keskeinen kestävien tuotteiden paketin aloite on ehdotus asetukseksi kestävien tuotteiden ekologisesta suunnittelusta, joka laajentaisi nykyisen ekosuunnitteludirektiivin soveltamisalaa sekä asetettaisi vähimmäisvaatimukset energiatehokkuudelle, kiertotalouden näkökohdille sekä pienentäisi tuotteiden ympäristö- ja ilmastojalanjälkeä. Komissio antoi myös aloitteet EU:n tekstiilistrategiaksi, rakennustuoteasetuksen tarkistamiseksi sekä lainsäädäntöehdotuksen kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä vihreässä siirtymässä.

Tiedonannossa komissio asettaa tavoitteeksi, että vuoteen 2030 mennessä valtaosa EU:n sisämarkkinoille asetettavista tuotteista on suunniteltu pakollisten ekosuunnitteluvaatimusten mukaisesti. Tarkoituksena on kasvattaa tuotteiden resurssi- ja energiatehokkuutta, antaa tuotteille pidempi elämä, maksimoida materiaalien arvo, vähentää päästöjä ja pienentää kokonaisvaikutuksia ilmastoon ja ympäristöön.

Kiertotalouden liiketoimintamallien edistäminen
Tiedonannossa komissio esittää, että kiertotalouden liiketoimintamalleihin investoidaan ja kannustetaan entistä enemmän. Digitaalisen tuotepassin käyttöönottaminen ja ekosuunnitteluasetus tulevat vahvistamaan kiertotalouden liiketoimintamallien leviämistä. Komissio aikoo lisäksi vauhdittaa vihreitä julkisia hankintoja sekä kieltää myymättömien kestokulutustavaroiden hävittämisen.

Komissio edistää sidosryhmien yhteistyötä uudessa eurooppalaisessa kiertotalouden liiketoimintakeskuksessa (European Circular Business Hub). Keskus tukee kiertotalouden liiketoimintamallien käyttöönottoa sekä kanavoi tietoa ja palveluja. Lisäksi komissio valmistelee yrityksille, jäsenvaltioille ja alueille suunnatun ohjeistuksen kiertotalouden liiketoimintamalleista. Niihin sisältyy neuvoja investointien ja rahoituksen ohjaamisesta sekä paikallisten resurssivirtojen optimoinnista kierrätysarvon ja työpaikkojen luomiseksi.

Komissio tukee myös Euroopan osaamisohjelman (COM (2020) 274 final) puitteissa laaja-alaista yhteistyötä teollisuuden edustajien, ammattikoulutuksen, koulutuksen tarjoajien ja kansalaisjärjestöjen kanssa kiertotalouden koulutuksen järjestämiseksi.

Kuluttajat mukaan vihreään siirtymään
Komissio lisää kuluttajien vaikutusmahdollisuuksia päivittämällä kuluttajansuojalainsäädäntöä. Komission ehdottaman vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivissä kuluttajat saavat tuotetta ostettaessa tietoa tuotteiden kestävyydestä ja korjattavuudesta sekä komissio ehdottaa myös kieltojen asettamista harhaanjohtavaksi katsottavien ympäristöväittämien käyttämisestä.

Myöhemmin tänä vuonna komissio on antamassa ehdotuksen vihreitä väittämiä koskevasta sääntelystä. Tänä vuonna julkaistaan myös tavaroiden korjauttamiseen kannustava aloite (right to repair). Tavoitteena on kannustaa korjauttamaan tavaroita ja ostamaan käytettyjä tavaroita uusien hankkimisen sijasta.

Kiertotalouden edistäminen globaalisti
Komission tiedonannon mukaan kiertotalouspaketti vauhdittaa YK:n kestävän kehityksen agendan 2030 implementointia EU:ssa. Kestävillä tuotteilla EU tavoittelee globaalien arvoketjujen kestävyyden vahvistamista. EU tulee lisäämään yhteistyötä EU:n ulkopuolisten maiden kanssa globaalilla, alueellisella ja bilateraalisella tasolla tukeakseen kestävää siirtymää etenkin matalan- ja keskitulon maissa.

Komissio jatkaa kiertotalouden edistämistä mm. G7- ja G20-ryhmissä sekä globaalin kiertotalousallianssin (GACERE) puitteissa. Komissio tulee myös edistämään globaalin kestävän kulutuksen ja tuotannon foorumin luomista. Lisäksi komission antamalla ehdotuksella yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta kannustetaan siirtymistä kestäviin liiketoimintamalleihin maailman laajuisesti.

Suomen kanta
Kiertotalouden edistämiseksi on keskeistä tuoda painopistettä tuotesuunnitteluun, sillä suurin osa ratkaisuista tehdään tuotesuunnitteluvaiheessa. Luonnonvarojen käytön ennustetaan globaalisti yli kaksinkertaistuvan vuoteen 2060 mennessä, ja se tarkoittaisi materiaalien hallintaan liittyvien hiilidioksidipäästöjen massiivista kasvua ja toisaalta esimerkiksi korkeaan teknologiaan tarvittavien raaka-aineiden niukkenemista. Lisäksi yhteiskunnan sähköistyminen lisää luonnonvarojen ja kriittisten materiaalien kulutusta.

Suomi korostaa kiertotalouden ratkaisujen merkitystä uusien liiketoimintamahdollisuuksien edistämisessä sekä kilpailukyvyn että luonnonvarojen kestävän käytön vahvistamisessa. Kiertotalous voi myös edistää omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta kriittisistä materiaaleista.

Suomi muistuttaa, että tuotepolitiikan ohjauskeinojen kehittämisessä on tärkeää kokonaisvaltainen lähestymistapa raaka-aineisiin. Mm. tuotteiden elinkaariarvioinnissa ja kriteerien asettamisessa tulee ottaa huomioon uusiutumattomien materiaalien ja kierrätysmateriaalien lisäksi uusiutuvat raaka-aineet.

Suomi kannattaa EU:n komission suunnitelmia kehittää toimintamalleja, tiedontuotantoa ja työkaluja, jotka tukevat kaikkia arvoketjun toimijoita kestävien valintojen tekemisessä sekä tekevät tuotantoketjuista läpinäkyvämpiä. Tärkeää on myös kehittää osaamista kiertotalouden mukaisesta suunnittelusta ja toimintamalleista, jotta yritykset voivat vastata uuteen sääntelyyn ja pysyä kehityksessä mukana. Vapaaehtoisten kannustimien ja uusien liiketoimintamallien edistämisen lisäksi on syytä osallistaa kansalaiset sekä edistää kuluttajien kestäviä valintoja informaatiolla ja taloudellisella ohjauksella.